

Årsrapport nationell arbetsgrupp för handhavande av cancerläkemedel

Uppdrag

Att med utgångspunkt från gällande direktiv^{1 2} och i samråd med berörda lärosäten utforma, genomföra, utveckla och säkerställa tillgång på utbildningsaktiviteter för säkert handhavande av cancerläkemedel för sjuksköterskor men också för andra berörda yrkesgrupper inom specialist och hemsjukvård. Här skall både patientsäkerhet och arbetsmiljöaspekter beaktas.

Verksamhet under året

Fungera som expertråd för säkert handhavande av cancerläkemedel för RCC i Samverkan

- Vi har handlagt inkommande frågor gällande skyddsutrustning i samband med hantering av cytotoxiska läkemedel, frågor om graviditet, hantering av perorala läkemedel, skyddsutrustning i hemmiljö mm. Frågorna besvaras och hanteras via vår [FAQ](#) på hemsidan som utökas kontinuerligt.
- Deltagit i nätverksträffar för utbildare inom Cytostatikakörkortet (LäraNära plattformen) planeras och utvecklas.
- De europeiska rekommendationerna publicerades 2023 [Guidance document for the safe management of hazardous medicinal products at work](#). Vi har under året tagit del av dessa och spridit dem i våra nätverk och med våra kontakter i landet.

Bevaka kunskapsläget inom uppdraget och vid behov föreslå åtgärder till RCC i Samverkan

- Vi har återigen varit i kontakt med Arbetsmiljöverket med anledning av den framtida revideringen av AFS:en och att i de nya rekommendationerna i EU har tiden för att iaktta försiktighet med utsöndringar ökat till 7-14 dagar. I AFS:en finns fortsatt angivet 5 dagar. Besked från arbetsmiljöverket är att en ny reviderad upplaga inte kommer förrän tidigast 2025.
- Vi har sammanställt resultatet av enkäten som skickades ut 2022 till 1:a linjens chefer i samtliga regioner i landet. Resultatet visar att utbildningsnivån i cytostatikahantering varierar i landet och det finns brister i utbildning för nyanställd personal samt avsaknad av regelbunden uppföljning av kunskap. Detta visar på ett behov av en nationell likvärdig introduktion samt repetitionsutbildning.
- Utifrån resultatet av enkäten har vi sett ett behov av utbildning i de frågor som berör chefer som har medarbetare som hanterar cytostatika. Vi har skickat ett förslag till RCC Stockholm/Gotland och en offert är påbörjad.
- En sammanställning är gjord kring vilka enheter som använder sig av cytostatikakörkortet via Läranära portalen och vilka kostnader det är för deltagarna. Cytostatikakörkortet via Läranära är ännu inte tillgängligt i alla regioner i Sverige. Det är

¹ Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt (AFS 2005:5)

² Directive 2004/37/EC - carcinogens or mutagens at work

<https://osha.europa.eu/en/legislation/directive/directive-200437ec-carcinogens-or-mutagens-work>

möjligt att flera regioner/enheter i landet kan starta upp utbildningen och samtal pågår om möjlighet och intresse finns kring uppstart i norra regionen.

Samverka med de nationella vårdprogramsgруппerna inom cancerområdet, regimbiblioteket och NAC-gruppen vid behov

- Vi har föreslagit skrivningar till MVP generella texter kring handhavande av cytostatika och svarat på frågor inom området som inkommit från MVP-gruppen under året.
- Vi har under året tillsammans med Regimbiblioteket arbetat fram ett stöd för riskbedömning utifrån läkemedlens egenskaper och att denna information anges i Basfakta i regimbiblioteket med hänvisning till NAG- handhavande stöd för riskbedömning. Denna arbetsmetod och flöde har förankrats hos NAC (RCC) och hos ”lead cancer nurses” och motsvarande vid Sveriges tre ackrediterade CCC.
- Vi har haft möte med representanter från Lead Cancer Nurses, koordinatörer, utvecklingsledare inom Comprehensive Cancer Centres i Sverige. Vi diskuterade behovet av samsyn kring nationell utbildning för handhavande av cytotoxiska läkemedel samt hur plattformen för denna utbildning skulle kunna se ut bland annat via befintlig plattform

Att vara remissinstans för informationsmaterial rörande handhavande och administration av cancerläkemedel

- En stor fråga ute i verksamheter nationellt är skyddsutrustning vid hantering av cytotoxiska läkemedel varför vi bjöd in ett företag som presenterade sina produkter som är CE märkt och uppfyller arbetsmiljökraven.
- Vi får många frågor till gruppen gällande hantering av nya läkemedel. Det finns ofta tydligt beskrivet hur man hanterar traditionella cytostatika vad gäller administration och omhändertagande av patientens utsöndringar men det finns en otydlighet när det gäller immunterapi såsom monoklonala antikroppar, immunterapi och målriktade läkemedel ex peroral TKI-behandling. Det har lett till att vi har valt att ta fram ett dokument som stöd för riskbedömning vid handhavande av cancerläkemedel som kommer att publiceras under 2024.

Stötta regionalt arbete med säkert handhavande av cancerläkemedel utifrån det nationella arbetet

- Endast 18 % av cheferna som svarade på vår enkät genomförde regelbundna avstrykstester för kontroll av yrkesmässig exponering av cytostatika i arbetsmiljön. Vi bjöd därför in Maria Hedmer, yrkeshygieniker och Monica Kåredal, sjukhuskemist från Arbets- och miljömedicin Syd. De presenterade deras arbete med avstryksprovtagning av cytostatika och visade statistik från 2020 o 2021, ny forskning, nya metoder och vad som var bra att tänka på vid avstryksprovtagning och informationsspridning. Med stöd av experterna har vi skapat en lathund för att underlätta beställning av avstrykstester samt tips på vad som kan vara bra att tänka på före och efter när resultatet av testet kommer. Materialet ligger på vår hemsida.

- Susanne Wallberg, verksamhetschef, Tema Cancer vid Karolinska Universitetssjukhuset i Solna, var inbjuden till ett av våra möten och berättade hur de hade jobbat med yrkesmässig exponering och avstrykstetser.
- Deltagande från arbetsgruppen i framtagandet av en webbaserad uppföljningsutbildning i cytostatikahantering för sjuksköterskor och undersköterskor. En utbildning som tar ca 20 minuter att göra och som skall upprepas årligen. Utbildningen är tillgänglig i Lärportalen.

Övrigt

- Vid de årliga onkologidagarna vecka 12 i Kalmar, som arrangeras för multidisciplinär samverkan inom onkologi presenterade vi vår [poster](#) utifrån resultatet av enkätundersökningen till 1:a linjes chefer. Syftet med enkäten var att inventera hur utbildning och kunskap kring handhavande av cytostatika ser ut i Sverige samt att undersöka utbildningsbehov.
- Deltagit i nätverksdagarna för kommun och regionanställda farmaceuter (NFRK) i Göteborg 12-13 oktober. Föreläst kring regimbiblioteket samt stått i en monter med postervisning kring vår enkät riktad till första linjens chefer.
- I oktober 21-23 anordnades European Oncology Nursing Society (EONS) i Madrid. Årets tema Cancer nursing: Building on innovation and building back better in healthcare engagerade tusentals deltagare från olika professioner. Även här hade vi möjlighet att presentera vår poster utifrån resultatet av nationella enkätundersökningen till 1:a linjes chefer samt diskutera med deltagare från hela Europa detta viktiga ämne.
- Deltagande med muntligt föredrag i London april i konferensen "Hazardous drugs: Best practice for nurses & healthcare institutions". Föredraget handlade om Regionala cancercentrum, den nationell arbetsgruppen, svensk reglering om farliga droger samt utbildningen "Cytostatikakörkortet". Presentation också av enkätundersökning och utmaningar samt framgångsfaktorer
- Vi har haft fler inkomna frågor som vi besvarat när det gäller handhavande av cytostatika i hemmiljö. Dessa frågor har berört både informationsmaterial till patient och vård & omsorgspersonal. Vi fortsätter också att bevaka cytostatikabehandling i hemmiljö.

Framgångar under året

Vi har inventera hur utbildning och kunskapsläget kring handhavande av cytostatika ser ut i Sverige och vi har presenterat resultatet på nationella och internationella konferenser samt i andra forum. Vi har också deltagit i framtagandet av en webbaserad uppföljningsutbildning i cytostatikahantering. Vi ser att arbetet är efterfrågat och behovet av kunskap och utbildning är stort.

Utmaningar under året

Vi har sett att det finns svårigheter för vårdpersonal och chefer och andra samarbetspartner/aktörer att hitta till vår hemsida och den information som finns där.

En annan utmaning vi har i arbetsgruppen är att få rimlig tid från våra uppdragsgivare/arbetsgivare till arbetsgruppen för handhavande av cancerläkemedel

Behov av fortsatt eller förändrat uppdrag

Inkommande frågor till arbetsgruppen blir bara fler och fler och behovet växer. Det finns fortsatt mycket att göra. Vi kan se att det finns ett behov av en basal chefsutbildning och en kort introduktion för nyanställd vårdpersonal. När det gäller arbetsgruppens sammansättning så letar vi efter ersättare för Ulrika Landin i RCC Syd.

Deltagare i arbetsgruppen och möten under 2023

Arbetsgruppen har under 2023 haft tio möten via länk samt två fysiska planeringsdagar i Stockholm.

Deltagare i gruppen är:

Anki Delin Eriksson, specialistsjuksköterska i onkologi. Arbetar som verksamhetsutvecklare, Verksamhet Onkologi, Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

Ida Ekh, apotekare i Region Jönköping

Ulrika Landin, receptarie/beredningspharmaceut och arbetar på RCC Syd.

Carin Lundgren, specialistsjuksköterska i onkologi och arbetar som kontaktsjuksköterska, lymfom vid onkologisk mottagning, Länssjukhuset i Gävle samt Cancersamordnare i Region Gävleborg

Marie Sodell, specialistsjuksköterska i onkologi och arbetar på Cancerrådgivningen RCC Stockholm-Gotland,.

Annica Walther, specialistsjuksköterska onkologi/hematologi och arbetar som kontaktsjuksköterska inom öppenvården på Hematologen, Norrlands Universitetssjukhus

1 Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt (AFS 2005:5)

2 Directive 2004/37/EC - carcinogens or mutagens at work

<https://osha.europa.eu/en/legislation/directive/directive-200437ec-carcinogens-or-mutagens-work>